

UDK 94(093):27-523
Izvorni znanstveni rad
Primljeno: 10. 6. 2011.
Prihvaćeno za objavljivanje: 15. 9. 2011.

ARHIVSKI IZVORI ZA POVIJEST GRADNJE ŽUPNE CRKVE UZNESENJA BLAŽENE DJEVICE MARIJE U KUPINCU

Dubravka BOTICA, Zagreb – Ana KANIŠKI, Zagreb

U radu su prikazani arhivski podatci iz kanonskih vizitacija, Hrvatskoga državnog arhiva i Župne spomenice o izgradnji župne crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije u Kupincu, na temelju kojih je postavljena nova datacija izgradnje i opremanja crkve u zadnje desetljeće 18. stoljeća, između 1795. i 1799. Iz sačuvanih arhivskih podataka moguće je rekonstruirati izgled i ranije crkve iz 17. stoljeća, koja je prethodila današnjoj. Popisi iz fonda obitelji Drašković daju uvid u tijek prikupljanja sredstava.

KLJUČNE RIJEČI: *Kupinec, arhivski podatci, datacija gradnje 1795.–1799., tipologija sakralne arhitekture.*

Današnja crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije u Kupincu građena je krajem 18. stoljeća. Prije je u literaturi okvirno datirana u sredinu 18. stoljeća, no na temelju opsežnih arhivskih istraživanja u Nadbiskupskom arhivu u Zagrebu, Fonda obitelji Drašković u Hrvatskome državnom arhivu, kao i na temelju Župne spomenice, prikupljena je građa koja donosi nove podatke o gradnji crkve. Iako nije poznata točna godina gradnje, moguće ju je datirati u zadnje desetljeće 18. stoljeća. Datacija omogućuje potpuniju analizu i interpretaciju građevine i opreme u kontekstu kasnobaroknih crkava sjeverozapadne Hrvatske, odnosno, okolice Zagreba te njezino mjesto u korpusu te arhitekture. Pritom je posebno zanimljiva primjena motiva u kojima se odražava barokna marijanska simbolika u crkvi. Cilj ovoga rada jest predstaviti nove arhivske podatke, koji dosad nisu bili objavljeni i analizirani, te na temelju njih i novu dataciju gradnje crkve. Istraženi arhivski podatci uz to nam donose zanimljive podatke o okolnostima koje su pratile gradnju crkve. Daju uvid u tijek gradnje crkava u zadnjem desetljeću 18. stoljeća, razdoblju intenzivne gradnje. Prijepis dokumenata omogućava da na primjeru gradnje ove župne crkve dobijemo jasniju sliku okolnosti gradnje. Na kraju donosimo prijepis povijesti župe iz Župne spomenice te prijevod objavljen u *Katoličkom listu* iz 1933. godine.

Ujedno, iz sačuvanih arhivskih podataka moguće je rekonstruirati izgled i ranije crkve, koja je prethodila današnjoj, čime se upotpunjuje slika o mahom izgubljenoj arhitekturi 17. stoljeća. U tom zadatku posebno su dragocjeni podatci iz kanonskih vizitacija, koji redovito sadrže opis, iako često sažet, te bilježe sve zahvate na građevini i opremi.¹ Stara crkva u Kupincu, kao i brojne druge u kontinentalnoj Hrvatskoj, bila je izgrađena drvenom građom. U 18. stoljeću, razdoblju dotad neviđenog intenziteta gradnje, koje se u literaturi često označava njemačko-engleskom složenicom *Bauboom*, eksplozija gradnje,² zamijenjena je novom crkvom. Brojni su razlozi za tako intenzivnu gradnju u 18. stoljeću, ovdje spomenimo samo znatan porast stanovništva u mirnodopskim prilikama nakon zadnjega velikog rata s Osmanskim Carstvom, okončanim 1699. godine. Kraj 18. stoljeća obilježen je izuzetno velikim brojem novopodignutih crkava, što je izravna posljedica crkvenih reformi. Na području čitave Habsburške Monarhije, nakon dekreta cara Josipa II. od 12. rujna 1782. *Directiv-Regeln für das Pfarreinrichtungsgeschäft für das offene Land*,³ u svim se biskupijama provode reforme. Njihov je cilj bila bolja organizacija ustroja Crkve, određivanje granica biskupija te reguliranje i osnivanja novih župa prema kriterijima broja i potreba stanovnika. Novi ustroj omogućio je snažniju i jednakomjernu prisutnost Crkve »na terenu« i bolje uvjete dužobrižničkog rada, koji se posebno ističe u biskupskim uputama. Reformu ustroja Zagrebačke biskupije provodi 1789. biskup Maksimilijan Vrhovac (1752.–1827., zagrebački biskup od 1787. do 1827. godine) na samom početku svoje službe. Do te je reforme Zagrebačka biskupija imala 241 župu, bilo je planirano osnivanje 141 nove župe i 54 samostalne kapelanije, ali ih je osnovano ukupno 104,⁴ što je bila jedna od najvažnijih promjena u povijesti biskupije.

U velikom broju novoosnovanih župa starije su kapele, kod nas nerijetko drvene, postale župne crkve. Nova funkcija i nove okolnosti korištenja uvjetovale su zamjenu tih građevina novima zidanim, a taj val gradnje novih crkava nije bio ograničen samo na nove župe, nego se i u starim župama dotrajale, mahom drvene, crkve zamjenjuju novim zidanim crkvama. Taj je proces započeo nakon reforme i trajao nekoliko desetljeća.⁵ U tom valu izgradnje podignuta je nova crkva u Kupincu, koja je zamijenila staru crkvu. Župa u Kupincu »stara« je župa, *Parochia antiqua Kupinecz*, kako je navode izvori, odnosno,

¹ O kanonskim vizitacijama kao povijesnim izvorima: Metod HRG – Josip KOLANOVIĆ, »Kanonske vizitacije zagrebačke (nad)biskupije«, *Croatia christiana periodica*, god. 6, br.10, Zagreb, 1982., str. 116–168.

² Harald HEPPNER, »'Bauboom' und 'Aufbruchsstimmung', Schlagworte oder Schlüsselbegriffe zum Verständnis des 18. Jahrhunderts«, *Das 18. Jahrhundert und Österreich*, br. 9, Beč, 1994. (objavljeno 1996.), str. 7–12.

³ Elisabeth KOVÁCS, »Die Diözesanregulierung unter Joseph II, 1782–1789.«, u: Karl GUTKAS (ur.), *Österreich zur Zeit Kaiser Joseph II*, katalog izložbe, Stift Melk-Niederösterreichische Landesausstellung, 1980., str. 176–180. Istodobno se u svim biskupijama osniva *Religionsfond*, odnosno, u Zagrebačkoj biskupiji Vjersko-zakonska zaklada, iz kojega se financira izgradnja novih crkava.

⁴ Juraj KOLARIĆ, »Prosvjetiteljstvo i جوزيفinizam u Zagrebačkoj biskupiji«, *Zagrebačka biskupija i Zagreb 1094–1994*, Zagreb, 1995., str. 309–316; Franjo ŠANJEK, »Zagrebačka (nad)biskupija«, *Sveti trag, devetsto godina zagrebačke nadbiskupije 1094.–1994.*, MGC – Muzej Mimara, Zagreb, 1994., str. 27–42, 38; Andrija LUKINOVIĆ, *Župa Tuhelj*, Zagreb, 1992., str. 29, navodi oko 140 novih župa.

⁵ Opširnije o gradnji crkava i stilskim karakteristikama u tom razdoblju vidi u: Dubravka BOTICA, »'Dugo 18. stoljeće' u sakralnoj arhitekturi – tipologija sakralne arhitekture u sjeverozapadnoj Hrvatskoj i Štajerskoj u drugoj polovici 18. stoljeća i na početku 19. stoljeća«, tekst u postupku objavljivanja u zborniku *Neznano in pozabljeno iz 18. stoletja na Slovenskem*, Ljubljana.

osnovana je prije reforme.⁶ Spominje se u izvorima od 1574. godine.⁷ Patronatsko pravo imala je obitelj Drašković iz Brezovice, spominje se u vizitaciji 1712., a početkom 19. stoljeća, 1802. godine, u *Conscriptio Parochiorum*, navodi se patronatsko pravo grofa Ivana Nepomuka Draškovića, *Comes Joannes Nepomuk Draskovich*.⁸

Povijest gradnje crkve u Kupincu započinjemo prikazom arhivskih podataka o ranijoj crkvi. U 17. stoljeću, na mjestu današnje crkve, postojala je drvena crkva. Prvi podatci o njoj zabilježeni su u vizitaciji iz 1649. godine. Navodi se da je bila od drvene građe, pokrivena drvetom, a ispred je bio mali drveni zvonik.

*Visitatio B. Maria V(ir)ginis in Cupinecz 1649 die 16 novemb Ecclesia est lignea satis polite facta .. non est consecrata ... commodi tecta, turriculam ligneis et bonam ... observatur.*⁹

Ta drvena crkva detaljnije je opisana u vizitaciji iz 1668., kada se spominje i drveni ukrašeni tabulat u svetištu, dobila je i novi krov, a pred crkvom bio je drveni portik, ili atrij, iznad kojega je zvonik. Uz svetište je bila drvena sakristija.

Anno Domini 1668 die 11 mensis Diecemus Visitavi Eccl(es)iam Beatissima Maria Virginis in Cupinecz

*Hac Eccl(es)ia est consecrata ex ligno tota constructa. Sanctuarium quam ipsum tabulato operi rustico tectum ex asseribus ... habens unam portam sub bona seratura. Tectum habet bonum et novum. Cathedram ... operi rusticano factam. ... ante Eccl(es)iam porticus ligneia cum Turri similiter lignea in qua manet campanula consecrata una. In Eccl(es)ia ... est Sacristia lignea cum una seratura.*¹⁰

Crkvu je posvetio 18. kolovoza 1688. zagrebački biskup Aleksandar Ignacije Mikulić, kako navodi vizitacija iz 1689. godine.

*Anno Domini 1689 die 30 Augusti Visitavi Eccl(es)ia B. V. Maria in Cupinecz qua consecrata est per Illuss(trisimu)m ac Reverend(isimu)m Alexandrum Ignatius Mikulich Epp(iscopu)m Zagradiensis anno 1688 die 18 augusti.*¹¹

Iz navedenih opisa možemo rekonstruirati izgled prethodnice današnje crkve. Drvene crkve prevladavale su u to vrijeme u krajevima Hrvatske bogatim drvenom građom. Kako je prije istaknuto, obično su zamijenjene zidanim crkvama tijekom 18. stoljeća, a tek je u regijama osobito bogatim drvenom arhitekturom sačuvan znatniji broj tih crkava, i to u Turopolju, Posavini i Pokuplju. Najpoznatija je drvena kapela sv. Barbare u Velikoj Mlaci, bogato ukrašena i opremljena, može nam pomoći u stvaranju predodžbe kako je izgledala i kupinečka crkva iz 17. stoljeća, čija je unutrašnjost i drveni tabulat, strop, bila također oslikana i ukrašena, kako ističu opisi u vizitacijama.

No već krajem 17. stoljeća došlo je do znatnijega građevinskog zahvata na crkvi. Naime, sve vizitacije nakon 1692. godine navode da je crkva zidana i da je imala svođeno sveti-

⁶ Župe osnovane u reformi u izvorima se nazivaju *Parochia Nova*.

⁷ Josip BUTURAC, »Popis župa zagrebačke biskupije 1334. i 1501. godine«, *Starine JAZU*, sv. 59, Zagreb, 1984., str. 43–96, 69.

⁸ Nadbiskupski arhiv u Zagrebu, Kanonske vizitacije zagrebačke (nad)biskupije, prot. (dalje: NAZ, Kan. viz., prot.) 53/IX, str. 197 (za Kupinec, 1712.), te prot. 65/XXIb 1802., str. 555.

⁹ NAZ, Kan. viz., prot. 2/II, fol. 9v.

¹⁰ NAZ, Kan. viz., prot. 45/I, str. 33.

¹¹ NAZ, Kan. viz., prot. 49/V, str. 58.

šte. U brodu je bio drveni tabulat oslikan i ukrašen, a ispred crkve podignut je novi trijem (*porticus*), iznad kojega je drveni zvonik s dva zvona. U trijem je premješten stari oltar Blažene Djevice Marije iz stare crkve, što je bila raširena i ustaljena praksa u gradnji novih crkava u razdoblju baroka.

Anno Domini 1692 Die 28 Julij Visitavi Eccl(es)iam B.V. Mariae in Coelos Assumpta in Kupinecz quam reperi totam murata, in qua sunt Altaria ... murata ... ubicet Eccl(esia) pavementum ex lateribus stratum, tabulatum arculario opera factum et depictum. Sanctuario vero sub fornice

Fenestras habet 4 ... et ferro munitas portas duas sub bona clausura. Supra Eccl(es)iam erecta turris ex ligno in qua sunt 2 campana consecrata, ante Eccl(esia) e(st) porticus noviter erectus in qua e(st) altaria antiqua B.V., sub bono tecto ....¹²

Takav tip zidane crkve, sa svođenim svetištem i drvenim tabulatom u brodu, izuzetno je raširen u kontinentalnoj Hrvatskoj, posebno u manjim sredinama, od srednjovjekovnog razdoblja sve do 17. stoljeća.¹³ Početkom 18. stoljeća crkva je opet proširivana, a planirano je podizanje zidanog zvonika.

Anno Domini 1701 Die 19 9(novem)bris Visitavi Eccl(es)iam parochialem Beatissima Virg. Maria Assumpta in Kupinecz de Jure patronatus Possessionem Castelli Brezovicza qua hoc Anno in longitudine ex muro ... est orgiam octo una cum turri qua quidem necdum perfecta est sed fundamentum solidum pro futuro erectione factum est. Caetera manet ut in fundamentali ....¹⁴

Opširniji opis sačuvan je iz godine 1704., kada se navodi da je dovoljno prostrana za župljane, ima dobar krov od hrastovih greda, svođeno svetište, dok je brod crkve pod ukrašenim i oslikanim tabulatom, a novoizgrađeni dio (proširenje) nema tabulat. Ima dvojna vrata, dobro je osvijetljena, a ispred je drveni portik i prostrani zvonik.

.... de Jure patronatus Possessionem Brezovicza (Kupinec, op.a.), quam reperi totam a fundamentis muratam et in corpore ad medietatem ... et consecratam pro populo loci capiando sat amplam sub tecto bono ex asseribus quercineis. Sanctuarium eius est sub fornice piet et pellum ornatum. Reliquum vero corpus sub tabulato operis arcularij et pictorij in veteri muro, novum ante murus sine tabulato. Portas habet 2 minorem in corpore Eccl(esia) meridiem versus, aliam majorem occidentem versus, ... bene clausam. Fenestras habet sufficientes 3 ferro bene munitas. ... Eccl(esia) est lateribus strata. Porticum habet ligneum ante majorem portam et turrim occidentem versus bene amplam et tectam.¹⁵

Vizitacija iz 1740. ponavlja opis crkve, a navodi se novopodignuta zidana sakristija uz svetište na stranu evanđelja, u kojoj se nalazio ormar za ruho.

¹² NAZ, Kan. viz., prot. 50/VI, str. 184.

¹³ Andela HORVAT, *Između gotike i baroka, Umjetnost kontinentalnog dijela Hrvatske od oko 1500. do oko 1700.*, Zagreb, 1975., str. 17–21.

¹⁴ NAZ, Kan. viz., prot. 52/VIII, str. 139.

¹⁵ NAZ, Kan. viz., prot. 52/VIII, str. 299.

Sacristia

*Est noviter murata sub fornice ingressuros excipiens porta ex Sanctuario ad cornu Evangelii cum bona clausura ubi armare vestarii ....*¹⁶

Sredinom 18. stoljeća ponavljaju se opisi crkve u vizitacijama, nema većih zahvata, ali počinju se spominjati oštećenja na crkvi. Tako se 1746. ističe da je krov u jednom dijelu broda već star.

– *Ecclia Parochiale B Maria V in Coelos Assumpta in Kupinecz*

*Anno Dni 1746 die 7 Feb hanc Eccl(es)iam ... tota murata est sine strato Sanctuarium sub fornice, corpus sub tabulato picto tecto asseribus in parte novis in parte vero occlusivi. Portas minorem ad meridiem majorem supra qua turris ... asseribus tecta ad interiore chorus ligneis pictus ad occidentem. Sacristia murata sub Fornice ad partem ex Sanctuarium versus septemtrionem.*¹⁷

Sličan opis iz 1749. napominje da je sakristija puna vlage i pokrivena nakon zadnje vizitacije.

Ecclesia parochialis B Maria V in Coelos Assumpta in Kupinecz

Anno Domini 1749 die 12 7(septem)bris hanc Ecclesiam Parochialem Juris Patronatus Illu(mi)ni D(omini) Comitis Draskovich visitavi. Mundam reperi murata est. Sancuarium sub fornice, corpus sub tabulato picto, adverso orienti asseribus commode tecta post ultimam visitationem lateribus strata Sacristia habet ex sanctuario ad septemtrione murata sub fornice vetustam humidam nondus stratam in eo armare ....

*Ecclesia duabus portas bonis minori ad meridiem majori ad occidentem supra quam turris murata vetusti operis asseribus tecta in qua campana dua clauditi Altaria in Ecclesia quatuor ...*¹⁸

Iz tog su vremena i najstarije sačuvane orgulje, iz 1752., vjerojatno djelo celjskoga graditelja Ivana Franje Janečka.¹⁹

Kasnije vizitacije bilježe loše stanje crkve, tako se 1759. navodi da »ništa nije u dobrom stanju«:

Ecclesia B V Maria Parochialis in Kupinecz in Coelos Assumpta

*Anno Domini 1759 die 29 Junij visitavi hanc Eccl(esiam) Juris patronatus ... qua tota a fundamentis murata reperi in qua nihil in debito ordine inveni. Altaria sine quid ... in eo observas sed quasi desolata similimas est.*²⁰

¹⁶ NAZ, Kan. viz., prot. 54/X, str. 154. – *Anno Domini 1740 die 26 Marty Visitavi Eccliam Parochialem S Maria in Kupinecz in Coelos Assumpta juris patronatus Castri Brezovicza & Co(mi)t(a)tu Zagrabienensis Quam reperi ... longitudine versam ad orientem totam muratam. Sanctuario sub fornice, reliquo corpore aut sub tabulato collarato sine omni ... inferiori pavimento Portas habentur ... majorem ad occidentem supra Turris muratam ubi dua campana.*

¹⁷ NAZ, Kan. viz., prot. 57/XIII, 1746., str. 86.

¹⁸ NAZ, Kan. viz., prot. 58/XIV, 1749., str. 106

¹⁹ Ladislav ŠABAN, »Bilješke o orguljama, orguljašima i glazbenicima u Jastrebarskom«, *Kaj*, 7/1975., br. 1–2, str.180–189., str. 184.

²⁰ NAZ, Kan. viz., prot. 59/XV, 1759., str. 290.

Loše stanje crkve osobito je istaknuto u opisu u vizitaciji iz 1762. godine, kada se navodi da je svod u svetištu ruševan i vlažan, isto kao i tabulat broda trošan od starosti. I sakristija je u sličnom stanju, a i pjevalište je staro i prokišnjava.

Ecclesia Parochialis B V Maria in Coelo Assumpta in Kupinecz

Anno 1762 die 21 May Hanc Ecclesiam Parochialem juris Patronatus I(nclyta) Familia Draskovichiana Visitavi, quam verum cum honore eam utpote ... laetorum similiore quam Eccle(s)i)a Dei ob indisposita ... in ea una adversa commendo. Murata est cum Sanctuario in qua fornix, sed vero vale humilis & demissus, corpus reliquo sub tabulato ... sed jam pervatusto & ob vetustate suo in partibus dedicem incidendo. Sacristia habet partim murata septemtrionem versus sub fornice qui par humili et demissus est. Sanctuarium stratum est lateribus corpus autem Ecclesiae sine nullo stratus.

*Portas 2bus clauditur minori ad meridiem majori autem ad occidentem supra quam etiam ... turris lignea in qua campana dua. Chorus in ea ligneis, depictus sed ob vetustate suam cassum & in majori perpluum ...*²¹

U sljedećem desetljeću nema velikih zahvata, ali 1768. ističe se loše stanje crkve te potrebe temeljite rekonstrukcije, odnosno, gradnja nove crkve.

Ecclesia Parochialis BVM in Kupinecz

*Anno Domini 1768 26 Junij visitavi hanc Eccl(es)iam quam post priores visitationes in nullo reparata est, qua ad totam sui constetentiam in statu advero miserabili et ... illam inveni notabiliter reparatione et dilatano extreme indiget, inter in enim planum ejusdem oblaß omni statu est.*²²

Iz navedenih podataka možemo zaključiti da datacije gradnje župne crkve u Kupincu koje su se prije spominjale u literaturi, nisu točne. Bila je datirana »poslije 1749.«,²³ ili »oko 1750.«.²⁴ No podatci iz tog vremena opisuju crkvu izgrađenu krajem 17. stoljeća, sa zidanim i svođenim svetištem, brodom s tabulatom, zadnji put opisana 1768. godine.

Godinu dovršenja nove crkve znamo iz vizitacije 1799., kada je prvi put opisana nova crkva. Za početak gradnje važan podatak donosi nam Spomenica župe. Nakon dolaska u Kupinec 1794. godine, župnik Nikola Sever započeo je obnovu crkve troškovima župljana, što je i zabilježio u Knjizi računa župe 1801. godine.

Anno Domini 1793 post discessum Parochi Thomo Horvath Zagrabiam Parochia accepit administratorem Pat. Carolum Karllo Franciscanum post cujus mortem hic succeditam Anno 1794. successit ut Parochus ...

... (V.) Nicolaus Sever qui studia theologica Bononia absolvit ...

Sub Nicolao Sever fuit restaurata ecclesia sumptuibus Parochianorum, quæ et quanta fecit idem meritissimus Parochus, legi possunt in libro Rationum de Año 1800.

Venis vero huc Vetero Chiche ubi aliquot annis jam Parochus fuit – huic vero constituto sibi administratione suo Præsuli obediens, Cathedram in Seminario suscepit – at post

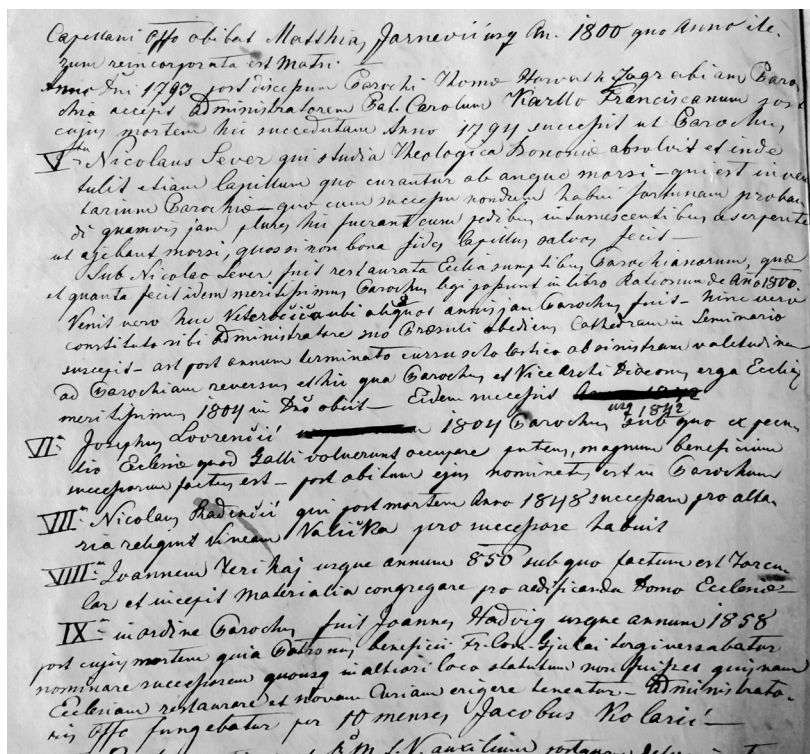
²¹ NAZ, Kan. viz., prot. 59/XV, 1762., str. 482–483.

²² NAZ, Kan. viz., prot. 60/XVI, 1768., str. 238.

²³ Milan KRUIHEK, *Graditeljska baština Karlovačkog Pokuplja*, Karlovac, 1993., str. 178.

²⁴ Đurđica CVITANOVIĆ, »Sakralna arhitektura baroknog i klasicističkog razdoblja«, u: *Sveti trag, devetsto godina zagrebačke nadbiskupije 1094.–1994.*, MGC – Muzej Mimara, Zagreb, 1994., str. 233–270, str. 244.

Spomenica župe Kupinec

annum terminato cursu scholastico ab sinistram valetudinum ad Parochiam reversus et hic qua Parochus et Vice Archidiaconus erga Ecclesiae meritissimus, 1804 in Dno obicit ...²⁵

Podatke iz izgubljene Spomenice prepisao je na latinskom u novu Spomenicu župnik Josip Putšek, a prijevod je objavljen u »Katoličkom listu« 1933. godine:

Godine 1793. poslije odlaska župnika Tome Horvata u Zagreb, dobi župa upravitelja o. Karla Karllo, franjevca, a poslije njegove smrti, koja ga je ovdje zadesila godine 1794., primi kao župnik župu Nikola Sever, koji je bogoslovske nauke svršio u Bolonji ...

Za Nikole Severa bila obnovljena crkva troškovima župljana. Što i koliko je učinio taj veoma zaslužni župnik, može se čitati u računskoj knjizi 1800.

Nikola Sever došao je u Kupinu iz Vetro Chiche (Staro Čiče), gdje je bio već nekoliko godina župnik, a odanle, postavivši sebi administratora, pokoran svomu duhovnom po-

²⁵ Liber Memorabilium Possessionis Kraljevecz (Spomenica župe Kupinec), str. 2 umetnutog lista na početku ukoričene knjige.

*glavaru preuze stolicu u sjemeništu, no poslije godinu dana, kada je svršio školski tečaj, povratio se radi lošega zdravlja u župu i na njoj se u Gospodinu predstavio kao župnik i podarhiđakon godine 1804., veoma zaslužan za župu i Crkvu.*²⁶

U opisu nove crkve u vizitaciji 1799. navodi se da je zidana od čvrstih materijala i svođena, kao i sakristija, sa čvrstim zidanim zvonikom. Podignuto je i novo zidano pjevalište, u kojem su nove orgulje.

Anno 1799 die 27 Maij Visitavi Ecclesiam parochialem BVM in Coelos Assumpta in Kupinecz

Ecclesia hac Parochialis ex solidis materialibus sub fornice est extructa. Longitudinis orgiam 13, latitudinis vero 6 ?. Corpus ejus caret strato, tecto meliori, supra sacristiam, Chorum & in Turri providem prompt et scandis seu flexus necessaris. Sanctuarium est versus orientem cum fenestris 3 ac in Sacristia et Oratorio Fenestris 4.

De Sacristia & sacra

Sacristia ex parte Evangelij ad Sanctuario conjuncta ... Portam ad Sanctuario aliam aforsis.

Campanile e Fundamento aduter solidum in qua campana 3

Chorus adest muratus in quo organum cum 6 registris novum collanti ad suis locis inauratur. Porta infra Turris major, altera in corpore Eccla tertia ex Sacristia quad nulla solida & bona.

...Ad cornu Evangelij ara lateralis Sci Francisci Xaveri arculari

*Jus Patronatus exercet Illustrissimus Dominus Comes Joannes Nepomukiensis Draskovich de Trakossan.*²⁷

Zahvati provedeni prilikom »obnove« koju navode dokumenti bili su toliko opsežni, da možemo govoriti o gradnji nove crkve. Potvrdu toga nalazimo u usporedbi nove crkve s opisima stare. Od stare crkve sačuvan je masivan i zatvoren zvonik uz pročelje, a longitudinalni brod s drvenim tabulatom zamijenjen je centralnim brodom s kapelama svođenim kupolastim svodom. Srodno je oblikovano i centralno organizirano svetište kvadratnog oblika, sa stiješnjanim zaključkom, karakterističnim za sakralnu arhitekturu 18. stoljeća u Srednjoj Europi. Svođeno je češkom kapom, koja se oslanja na skošene uglove ojačane pilastrima. Pilastri imaju istaknute jastučaste kapitele, a profilacije gređa precizno su izvedene. S lijeve je strane svetišta sakristija, svođena češkom kapom. Na svodu su izvedene štukodekoracije u obliku kartuše. Iznad nje je oratorij, s tri pravokutna otvora gleda na svetište. Brod je kvadratnog oblika, skošenih uglova, svođen češkom kapom, flankiran sa strana stiješnjanim kapelama zaobljenih uglova u kojima su prozori. Jednako je oblikovano polje između broda i svetišta, tzv. svođeni slavoluk, te polje iznad pjevališta, tako da cjelina ima oblik kvadrata sa zaobljenim proširenjima sa sve četiri strane, nalik djetelini, te pripada grupi četverolisnih crkava, termin koji se u našoj povijesti umjetno-

²⁶ »Iz povijesti župe Bl. Dj. Marije u Kupincu«, u: *Katolički list: crkveno-pastoralni časopis*, ur. Stjepan Bakšić, Nadbiskupijska tiskara Zagreb, Zagreb, god. 84, br. 26, 26. lipnja 1933., str. 316–317. Autor članka nepotpisan. Usp. za ostale župnike, prethodnike i nasljednike Nikole Severa, kao i upravitelje župa.

²⁷ NAZ, Kan. viz., prot. 146/II, str. 81–83.

sti koristi za ovu varijantu križnih tlocrta.²⁸ Uglovi broda ojačani su pilastrima jednakih kapitela kao oni u svetištu. Povijena ograda pjevališta ukrašena je plitkim štukaturama, pilastrima sa svitkastim zaključcima i visećim lambrekenima. Motivika dekoracija kao i kapiteli pilastara upućuju na utjecaj štajerskih graditeljskih radionica. Pojasnice i pilastri su tamnoružičasti, zid je oker boje, a sve su profilacije bijele. Svod svetišta je oslikan, kao i okvir glavnog oltara.²⁹

Unutrašnjost crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije u Kupincu

²⁸ Opširnije o crkvi u Kupincu u kontekstu četverolisnih crkava u: D. BOTICA, *Četverolisne crkve u Srednjoj Europi – problem tipologije sakralne arhitekture 18. stoljeća*, doktorska disertacija, Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, 2007., str. 264–268.

²⁹ Osluk ima »primjese klasicizma«. A. HORVAT, *Barok u kontinentalnoj Hrvatskoj*, Zagreb, 1982., str. 147.

Vanjski izgled crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije u Kupincu

U vanjskome izgledu ističe se masivan zvonik, smješten sa strane pročelja i poduprt kon-tarforima. Ima male pravokutne otvore (poput puškarnica) te polukružno zaključene otvo-re za zvona. Zaključen je limenom razvedenom lukovicom s lanternom. Pročelje crkve nije posebno oblikovano, u zaobljenim uglovima utisnuti su pilastri, a vanjstinom konti-nuira potkrovnji vijenac.

Župna crkva u Kupincu građena je u razdoblju kasnobaroknog klasicizma. Tada se če-tverolisni tip razvijenog baroka³⁰ koristi u reduciranoj varijanti u nekoliko primjera u Za-grebačkoj biskupiji (župne crkve u Šišincu, Žažini, Novoj Vesi, Zaboku). No u tim su primjerima bočne kapele reducirane na udubljenja u zidu, a prozori se smještaju na ravni zaključak. U Kupincu dubina kapela kao i difuzno osvjetljenje iz zaobljenih uglova još sli-jedi oblikovanje zrelog baroka. Posebno je zanimljiva profilacija kružnice na svodu broda, koja sugerira bazu kupole, kao i naglašena lanterna, što se ne javlja u ostalim crkvama tog tipa. U tim oblicima možemo vidjeti utjecaj primjene kružnice u marijanskoj ikonogra-fiji baroknog razdoblja. Srodan primjer potpune primjene kružnice nalazimo u istodob-

³⁰ Prvi put oblikovan u crkvi u Pokupskom 1736., vrhunac na Trškom vrhu sredinom 18. stoljeća.

noj župnoj crkvi Pohoda Blažene Djevice Marije u Vukovini.³¹ Kako je Nikola Sever, župnik koji inicira gradnju kupinečke crkve, prije bio župnik u Starom Čiču, kojemu je pripadala ranija kapela, a nakon reforme župna crkva u Vukovini, možemo pretpostaviti da je župnik Sever imao utjecaja u odabiru i posredovanju specifične primjene simbola marijanske ikonografije u arhitektonskom rješenju nove crkve.

Gradnja nove župne crkve u Kupincu, prema analiziranim arhivskim podatcima, započela je dakle 1795., a dovršena je 1799. godine. U tom razdoblju, nakon crkvenih reformi biskupa Vrhovca, intenzivno se podižu nove crkve, bilo u novoosnovanim župama ili, kao što je u Kupincu slučaj, nove zidane crkve zamjenjuju starije i dotrajale.

Uz novu dataciju gradnje crkve, arhivski nam podatci omogućuju i uvid u tijek gradnje, odnosno prikupljanje sredstava za gradnju. U nedostatku temeljitijih istraživanja ekonomskog aspekta gradnje kroz povijest, što je posebno zanimljivo pitanje u razdobljima tako intenzivne gradnje kao što je kraj 18. stoljeća, ovaj mali uvid u okolnosti gradnje kupinečke crkve pomaže u rasvjetljavanju tih pitanja. Prikupljanje sredstava nije teklo bez teškoća, o čemu svjedoče popisi dugovanja.³²

Zanimljive podatke donose dokumenti iz Hrvatskoga državnog arhiva. Dio opsežnog fonda obitelji Drašković arhiviran u kutiji 82, pod oznakom fascikla *Vlastelinstvo Brezovica, vlastelinski sud god. 1791.–1801.*, sadrži pet dokumenata, sva potekla iz pera kupinečkog župnika Nikole Severa, *Nic. Szever Par. Kupinecz*.³³ Uz dva dokumenta, popise župljana iz Kupinca koji nisu obavljali ispovijed ili koji su ovom župniku dugovali lukna (lat. *saponus*),³⁴ ističemo preostala tri dokumenta, u kojima se navode podatci bitni za povijest gradnje crkve. Posebno je važan prvi popis, »određenje« desetero župljana iz Kupinca i Bratine, »koji su prema iznosu poreza prema Slavnoj Županiji iz 1795. godine, odbili platiti izračunati iznos po osobi, od 20 krajcera za obnovu Župne crkve i Župnoga dvora«. To je, zapravo, popis župljana koji nisu izvršili obveze u gradnji župne crkve iz godine 1795. Tako se, uz navod iz Župne spomenice, ovim podatkom gradnja nove crkve nedvojbeno može smjestiti u 1795. godinu, odnosno zadnje desetljeće 18. stoljeća.

³¹ Paralele se mogu povući i u povijesti gradnje obiju crkava: starija crkva u Vukovini napuštena je 1768., a nova je dovršena i potpuno opremljena opisana 1799., podatci iz povijesti župe Emila Laszowskog iz 1911., objavljeni u monografiji: Ljubica PERNAR-ROBIĆ, Sanja CVETNIĆ, *Župa Pohoda Blažene Djevice Marije Vukovina*, 2005. O utjecaju marijanskih simbola na odabir arhitektonskih oblika opširnije u: D. BOTICA, »Recepcija Panteona u arhitekturi baroknog razdoblja – S. Maria Rotonda kao uzor za marijanske crkve u Srednjoj Europi«, izlaganje na Danima Cvita Fiskovića 2010., tekst u postupku objavljivanja.

³² O povijesti gradnje i financiranja crkava u baroknom razdoblju ostaju brojna neodgovorena pitanja. Usp. Petar HERRSCHE, »Die soziale und materielle Basis des 'gewöhnlichen' barocken Sakralbaus«, *Frühneuezeitinfo*, 6, 1995., str. 151–171.

³³ Hrvatski državni arhiv, Fond obitelji Drašković, Kutija br. 82., Fasc. *Vlastelinstvo Brezovica, vlastelinski sud god. 1791.–1801.* Fascikl sadrži osam rukopisnih listova, odnosno, pet dokumenata, djelomično označenih (dalje HDA, Fond Drašković, Kutija 82., Fasc. *Vlastelinstvo Brezovica*).

³⁴ Popis župljana iz Kupinca, Bratine i Kraljevca koji nisu išli na ispovijed neoznačen je dokument, s uvodom: »Specificatio / Parochianorum Kupinezensium, qui privatim saepe, & bis publice ex Cathedra Moniti Confessionem paschalem non peregerunt Ao 18010 ... Specificatio eorum, qui uxores suos repudiatas recipere nolunt.« O osmorici župljana koji župniku duguju lukno (lat. *saponus*) napuštenih kmetskih selišta koja su koristili, misleći da su ih preuzeli uz obvezu plaćanja činža (lat. *censum*), dokument *Kat. 6. N° 2*. HDA, Fond Drašković, Kutija 82., Fasc. *Vlastelinstvo Brezovica* (1795.)

Specificatio

eorum, qui juxta repartitionem per J.Cottum Ao1795 ad Si[n]g[ulam] personam in Xris [Cruciferis] 20. pro reparatione Ec[c]l[esi]a Par[ochialis], & Domus Parochi factam, ratam suam depurare tergiversantur.

...

Nic[olas] Szever Par[ochem] Kupinecz[ensis].³⁵

I druga dva popisa donose dugovanja župljana koji su dugovali prinose, novčane i isplaćene u žitu (*milli quartalia*). Uz njihova imena župnik je poslije dopisivao jesu li oni bili odsutni u trenutku potražnje isplate, jesu li platili glavnice, kamate ili čak cijeli iznos i jesu li bili dužni samo žito ili proso. Neki su svoj dug i platili. Imenima je pridruživao i godine za koje su župljani bili dužni, najranija je 1796., a najkasnija 1800. godina:

Specificatio Activorum

Debitorum Nicolai Szever parochi Kupineczensis, possionum vero uti sequitur ...³⁶

Treći je dokument također popis župljana, »dužnika župnoj crkvi u Kupincu«. Oni su »dana 24. i 29. svibnja 1799. godine, za vrijeme vizitacije arhidakona, bili pozvani da se odazovu i da riješe dugove«. Tome su posvjedočili arhidakon Ignacije Župančić, plemićki sudac i jedan svjedok, ostavili su »dokument u crkvenom arhivu«, a sve to pomno je zabilježio Nikola Sever 24. svibnja 1801.

Specificatio Activorum

Debitorum Ecclesia Parochialis in Kupinecz, passiorum vero uti sequitur

...

Hi omnes debitores deibus 24. et 29a Maii 1799 quando visita Archnalis fuit, evocati, et citati fuerunt; debita vero hoc liquidarunt Annus Dmus Archnus Ignatius Supranchich: Parillis Dnus Ord: Judlium Franciscus Gerliczj, et Dmus Joannes Hrussoczij prout Instrumentum penes Acta Ecclesiae manens testatur.

Demisse'recorendatum per Nic. Szever. Par Kupinecz.

Die 24a Maii 1801.³⁷

PRILOG: Liber Memorabilium Possessionis Kraljevecz

Lecturis Salutem a Domino:

Cum libro huic antecessores mei in Domino defuncti Memorabilium nomen dedere – ad primus qui eo usus est incepit narare facta qua illius tempore evenirant quiu aliquam solum mentionem fecisset posteritatum – ne successiores mei sicut et ego in illis exquirendis tempus inutiliter perdant – neccessarium duxi huc et illa notitia causa transfere quo

³⁵ Kat. 13. No 40. HDA, Fond Drašković, Kutija 82., Fasc. *Vlastelinstvo Brezovica* (1795.)

³⁶ Kat. 13. No 40. HDA, Fond Drašković, Kutija 82., Fasc. *Vlastelinstvo Brezovica* (1800.)

³⁷ Neoznačeni dokument, HDA, Fond Drašković, Kutija 82., Fasc. *Vlastelinstvo Brezovica* (1801.)

sparsa in libri Parochia hujus adnotata inveni – addendo, et promittendo nomina Parochiarum ordine chronologico in cara animarum sibi: met succedentium – de cetero plures eos fuisse quam qui hic occurrunt aut ex eo jam colligere licet; quod Matricula Bapt. e qua et nomina sequentiam excepi; est continuatio fosse integri Tomi priori, aut multarum deperditarum jam foliorum quia sub parocho Sever mentio occurris anni 1682 – ubi ego solum annum 1689 consignatum inveni – porro in Visita Canonica Anni 1802 in Conscriptione Parochiae invenitur alitaria Michaeli Peterčić apud Sever Parochum locata – cujus funditor probabiliter erat Parochus localis prior omnium hui occurrentium – Altaria hoc (?) seu Capitate pro illa, sub quo Parocho nescitas ex integro deperdita est, et nec apud Ven Consistarium Vestigia ejundem reperiuntur – adeoque ex proventibus Parochiae ex integra deleta.

Primus parochus qui in Matricula Bapti. subscriptus reperitur est Petrus Gašparić ab Anno 1682 usq An. 1706

II. Andreas Gregurković ab An. 1706–1733

III. Sigismundus Nicol. Thauzi ab An. 1733–1752 qui jam prius erat Parochus Stupnikensis et gratia Comit. Drašković huc est translatus – post discessum ejus Zagrabiam pro Canonico quo tempore probabiliter fecit Altariam 200 fl. – quo nunc ut a Reverendiss. Praefecto Summarum priorum audiui 80 fl. m. Con. est reducta successit eidem in Parochum

IV. Thomas Horvath ab Anno 1752–1793 – quo Anno – expletis hic 41 anno esse Parochi Zagrabiam pro Praebendario discessit. Sub illo magnum est indetur chaos regnasse nem praeter multos Franciscanos Paulinos et Capellanos qui continuo mutabantur occurrunt etiam aliqui administratores, qua de causam nullibi adnotatum reperivi.

Sub isto Parocho in filii Kraljevec erecta fuit Localia seu Capellania stabilis et quidem Anno 1789 sub Epps Verhovec. Capellani esse obibat Matthias Jarnević usq An. 1800 quo Anno iterum reincorporata est Matri.

Anno Domini 1793 post discessum Parochi Thomo Horvath Zagrabiam Parochia accepit administratorem Pat. Carolum Karllo Franciscanum post cujus mortem hic succeditam Anno 1794. successit ut Parochus

V. Nicolaus Sever qui studia theologica Bononia absolvit et inde tulit etiam lapillum quo cutantur ab anque morsi – qui est inventarium Parochiae – quo cum successum nondum habui fortunam probandi quamvis jam plures hic fuerant eum pedibus intumescensibus a serpente ut ?bant morsi, quos si non bona fides lapillus salvos fecit –

Sub Nicolao Sever fuit restaurata ecclesia sumptuibus Parochianorum, quæ et quanta fecit idem meritissimus Parochus, legi possunt in libro Rationum de Año 1800. Venis vero huc Vetero Chiche ubi aliquot annis jam Parochus fuit – huic vero constituto sibi administratione suo Praesuli obediens, Cathedram in Seminario suscepit – at post annum terminato cursu scholastico ab sinistram valetudinum ad Parochiam reversus et hic qua Parochus et Vice Archidiaconus erga Ecclesiae meritissimus, 1804 in Dno obicit. Eidem successit

VI. Josephus Lovrenčić 1804 Parochus, usq 1842 sub quo ex peculio Ecclesiae quod Galli voluerunt occupare putenus magnum beneficium successorum factus est – post obitum ejus nominatus est in Parochum

VII. Nicolaus Radenčić qui post mortem Anno 1848 incessam pro altaria reliquit Vineam Valička pro successere habuit

VIII. Ioannem Terihaj usque annum 1850 sub quo factum est torcular et incepit materialia congregare pro ædificanda Domo Ecclesie

IX. in ordine Parochis fuit Joannes Hadvig usque annum 1858 post cujus mortem quia patronus beneficii Fr. Com. Gjulaj tergiversabatur nominare successionem quousq in altiori loco statutum non fuisset quisnam Ecclesiam restaurare et novam Curiam erigere teneatur – administratoris esse fingebatur per 10 menses, Jacobus Kolarić-

X. Per gratiam et B. M. S. V. auxilium postquam determinatum fuisset quod Patroni Beneficii utpote indemnisi ab perditas colonos Ecclesias restaurare novas Curias erigere teneatur a præsentis possessione boni Brezovica Sua Excell. Fr. Com. Gjulai benigne nominatur est in Parochum Joseph Putšek usque (?) Dni Omnipotentis et Misericordis Voluntatem quem oro ut sicut Majestati Divinæ placuit me huc ut minimun et indignam operarium Vineæ suæ mittere et hic vere in deserta vinea pondas et ortus diei portare – me eua gratia ne animo cadam succolare dignaretur.

Quod vero altaries adnotationes Momorabilium in temporibus supranominati sine Ecclesiam sine Parochiam spectando inveni nullas. Capella Sti Francisci Xaverii cujus vestigia supra Coemiterium hodie conspiciuntur et prout fundamenti paret magna exterioris erat mentio nullibi occurit – aliqui dicunt eandem fuisse Ecclesiam Parochialem – quod mihi non videtur esse verum.

Alliæ adnotationes sub Parocho Lovrenčić facta pertinent ad Historiam et legi possunt in libro Baptis. ad annum 1813 de Gallis Russiam invadentibus. Porro quomodo Hungari post discessum Gallorum Croatiam transavaia occupaverunt et quomodo eandem dein Imperator potentialiter constituto Gubernio Tergestini per 10 annos regebat – quodein ad perces et petitiones fulminantes Hungariorum reincorporata est Matri suo et fosse per errorum dicit Hungario 1822. Ad annum 1824 – legitur adnotatio de magna intemperia – de vento et frigore quo magna damnum in agris et sylvis in (?) – quam adnotationem et ego illius verbis concludo amplius liberamos Dne a tali malo – Amen.

Iz povijesti župe Bl. Dj. Marije u Kupincu, u: *Katolički list: crkveno-pastoralni časopis*, ur. Stjepan Bakšić, Nadbiskupijska tiskara Zagreb, Zagreb, god. 84, br. 26, 26. lipnja 1933., 316–317., izvadak iz članka.

Ovoj su knjizi moji prethodnici, koji su se u Gospodinu predstavili, nadjeli ime Spomenica, ali prvi, koji se njom služio, započeo je pripovijedati činjenice, koje su se u ono vrijeme dogodile tako, da nije ni jednom samo riječju što god spomenuo o prethodnicima, da nasljednici, kao što i ja, ne gube beskorisno vrijeme u njihovu istraživanju, smatrao sam nužnim znanja radi i ono navesti, što sam našao tu i tamo zabilježeno u knjigama ove župe, pa dodati i najprije navesti vremenim redom imena župnika, koji su se u duhovnoj pastvi izmjenjivali. Da ih je uostalom bilo više nego što ovdje dolaze, dade se već iz toga razabrati, što je Matica krštenih, iz koje sam uzeo imena onih, koji su se izmjenjivali, po

svojoj prilici nastavak čitavoga prvašnjeg sveska ili mnogih već izgubljenih listova, jer se pod župnikom Severom spominje godina 1682., dok sam našao zabilježenu godinu 1689. A dalje se u kanoničkoj viziti godine 1802. nalazi u popisu župe altarija Mile Peterčiča, pohranjena kod župnika Severa, čiji je utemeljitelj vjerojatno bio mjesni župnik, prvi od svih koji se ovdje spominju. Ova se altarija ili glavica za nju, ne zna se, pod kojim župnikom, čitava izgubila, pa se ni kod prečasnoga duhovnog stola ne nalaze njezini trгови. Toga radi ima se čitava brisati iz prihoda župe.

Prvi župnik, koji se nalazi potpisan u matici krštenih, jest Petar Gašparić, od godine 1682. pa do godine 1706. Drugi je Andrija Gregurković od godine 1706. fo godine 1733. Treći je Sigismund Nikola Thauzy od godine 1733. do godine 1753., prije župnik u Stupniku, a blagonaklonošću grofa Draškovića ovamo je premješten, a poslije njegova odlaska u Zagreb za kanonika, kada je po svojoj prilici osnovana altarija od 200 forinti, koja je sada, kako sam čuo od prečasnoga nadstojnika pobožnih naklada, stegnuta na 80 forinti, naslijedio ga je kao župnik.

Četvrti po redu Tomo Horvat od godine 1753. do godine 1793., a kada je navršio ovdje 41 godinu župnikovanja, ode u Zagreb za prebendara. Čini se, da je pod njim vladala velika zbrka, jer osim mnogih franjevac, pavlina i kapelana, koji su se bez prestanka mijenjali, spominju se također nekoji upravitelji župa, a radi čega, nijesam našao nigdje zabilježeno.

Pod ovim je župnikom bila u filijalu Kraljevcu podignuta stalna lokalna kapelanija i to godine 1789., pod biskupom Vrhovcem. Kapelansku službu obavljao je Matija Jarnević sve do godine 1800., a te je godine opet prisajedinjena Matici.

Godine 1793., poslije odlaska župnika Tome Horvata u Zagreb, dobi župa upravitelja o. Karla Karlo, franjevca, a poslije njegove smrti, koja ga je ovdje zadesila godine 1794., primi kao župnik župu Nikola Sever, koji je bogoslovske nauke svršio u Bolonji i odanle donio kamičak, kojim se iscjeljuje od zmijskoga ujeda, koji je inventar župe, no s kojim uspjehom, još nijesam imao sreće da dokažem, iako su ovdje jur mnogi bili s nogama, kako se govorilo, natečenima od ugriza zmije, koje, iako nije iscijelila pobožna vjera, iscijelio ih je kamičak.

Za Nikole Severa bila obnovljena crkva troškovima župljana. Što i koliko je učinio taj veoma zaslužni župnik, može se čitati u računskoj knjizi 1800.

Nikola Sever došao je u Kupinu iz Vetro Čiče, gdje je bio već nekoliko godina župnik, a odanle, postavivši sebi administratora, pokoran svomu duhovnom poglavaru preuze stolicu u sjemeništu, no poslije godinu dana, kada je svršio školski tečaj, povratio se radi lošega zdravlja u župu i na njoj se u Gospodinu predstavio kao župnik i podarhiđakon godine 1804., veoma zaslužan za župu i Crkvu.

Nikolu Severa naslijedio je Josip Lovrenčić, koji je župnikovao to godine 1842.

Za njega je iz crkvenoga dohotka, koji su htjeli Francuzi prisvojiti, sagrađen zdenac, velika blagodat svih župnika u Kupincu.

Poslije njegove smrti postao je župnikom Nikola Radenčić. Umro je godine 1848. On ostavi za altariju vinograd, zvan Valička.

Za nasljednika mu imenovan je Ivan Terihaj, župnikovao je do godine 1850. Za njega načinjena je preša i počela se prikupljati građa za građu doma Božjega.

Deveti po redu župnik u Kupincu bio je Ivan Hadvig. Župnikovao je do godine 1858. Poslije njegove smrti nećkao se patron nadarbine grof Franjo Gjulaj imenovati župnika u Kupincu, dok se na višem mjestu ne ustanovi i ne odredi, tko ima popraviti i obnoviti župsku crkvu i sagraditi novi župski stan. Službu upravitelja župe obnavljao je Jakov Kolarić. Po milosti Božjoj i s pomoću Blažene vazda Djevice Marije, pošto je bilo određeno da patron nadarbine, kako je bio odštećen radi izgubljenih kmetova od tadašnjega vlasnika gospoštije Brezovica grofa Franje Gjulaja dobrostivo je imenovan župnikom Josip Putšek po volji svemogućega i milostivoga Boga, kojega milim, piše on sam, da kako se svidjela božanskomu Veličanstvu, da me pošalje ovamo kao najmanjega i nevrjednoga poslenika u vinogradu, da se dostoji ovdje u doista zapuštenom vinogradu opasati me svojom milošću da podnosim tegotu i žegu dnevnu, e ne bih duhom klonuo.

A što se tiče zabilježbe znamenitih činjenica u gore spomenutim vremenima, ticale se one crkve ili župe, nijesam našao nikakove.

Kapela sv. Franje, koji se tragovi danas nalaze povrh groblja, kao što se iz temelja vidi, velikoga opsega, nigdje se ne spominje, neki vele, da je ona bila župska crkva, što se meni ne čini da je istina.

Druge zabilježbe, zabilježene pod župnikom Lovrenčićem, spadaju u povijest, pa se mogu čitati u knjizi krštenih kod godine 1813. o Francuzima, koji su provalili u Rusiju. Nadalje, kako su Mađžari poslije odlaska Francuza osvojili prekosavsku Hrvatsku i kako je njom zatim deset godina upravljao cesar ustanovivši vladu u Trstu i kako je po tom na molbe i žarke prošnje Mađžara opet prisajedinjena svojoj matici godine 1822, da se valjda krivo nazva Ugarskom.

Kod godine 1824. čita se zabilješka o velikom nevremenu, o vihru i studeni, koji nanesoše velike štete u poljima i u šumama, a ovu zabilješku zaključujem i ja onim riječima: Oslo-bodi nas u buduće, Gospodine, od takova zla. Amen.

Autor članka dodaje: *Ovako piše o događajima u župi Bl. Dj. Marije u Kupincu župnik Josip Putšek sve do svojega vremena.*

Summary

ARCHIVAL SOURCES REGARDING THE HISTORY OF CONSTRUCTION OF THE PARISH CHURCH OF THE ASSUMPTION OF THE BLESSED VIRGIN MARY IN KUPINEC

Archival sources, especially Canonical visitations kept in the Archbishopric Archives in Zagreb, contain descriptions of the old church from the seventeenth century, the one which stood on the place of the present parish church in Kupinec. This old church, like many other from the period, was originally built of timber and later someone constructed masonry and vaulted sanctuary. Interior was richly decorated, probably with painted walls and tabulate, and had wooden ceiling of the church nave. Namely, archival sources mention many similar churches during the seventeenth and at the beginning of the eighteenth

century. Moreover, sources often mention that such churches were in quite bad condition and needed rapid renovations, as it was case with the church from Kupinec too. Consequently, during the eighteenth century many churches were renovated and timber was replaced with more solid materials. Therefore, present-day researchers can investigate the interior of these previous churches only through archival sources. The last note about the old church in Kupinec comes from 1768. This renovation process was tightly connected with contemporary reform of diocese organization, which was carried on throughout the entire Habsburg Monarchy. In the bishopric of Zagreb this reform was under supervision of bishop M. Vrhovac. This reorganization of parish system was designed to follow needs and number of local population, which was accompanied with renovation and reconstruction of old churches, and this was case also in Kupinec.

In the literature parish church in Kupinec was usually dated to the mid eighteen century. However, on the basis of the archival sources, primarily Canonical visitations and the Memorial of the Parish, together with some data from the archival fond Drašković kept in the Croatian State Archives, authors revealed that church was built in the period between 1795 and 1799. During the construction of the new church architects kept the old bell-tower. This new church regarding its typology should be classified as late Baroque variation of cross-shaped layout, so called, quatrefoil that was quite usual in the bishopric of Zagreb at that time. Some details of the interior decoration reveal many motives of Marian symbolism. Archival sources also contain detailed lists that reveal in which manner the locals collected money to build the church.

KEY WORDS: Kupinec, archival sources, late 18th century, typology of sacral architecture.